

EGYMÁSRA VIGYÁZNI

1Móz 4, 9

A kérdés létjogosult; a káini őstörténettől napjainkig időszerű: vajon tudnak-e az emberek egymásra vigyázni? Tudott-e Káin vigyázni Abelre, az ő testvérére? Nem, és nem is akart, pedig egymásra voltak utalva. Életük csak együtt lehetett teljes. Dávid király tudott-e vigyázni Uriásra, aki annyi dicsőséget szerzett neki mint hű alattvaló és bátor katona? Nem tudott vigyázni rá, és nem is akart.

Közelebb is jöhetünk napjainkhoz. Sokakban elevenen él még a második világháború szörnyű emléke. Tizenkétfélmillió embert öltek meg a légerekben. Ennyi ártatlanul megölt ember emléke — köztük gázkamrákban elhamvasztott, ártatlan kisgyermek —, vádló tekintete teszi fel újból és újból a kérdést: tud-e az ember vigyázni embertársára?! És ha tud, miért nem vigyáz? Azért, mert nem akar? Azért, mert gyáva, mert önző, mert meg akarja tartani az ő életét és nem veszi észre, hogy elveszíti azt?

A közelmúltban egy lengyel filmet mutatott be a televízió. A főszereplő egy lengyel író, aki átélte a világháború légereinek borzalmait. A hatvanas években meghívták az Egyesült Államokba egy háborús bűnös náci nő ellen indított perre, hogy mint túlélő és szemtanú tegyen terhelő vallomást. A per hét éve tartott. Az egykor átélt borzalmak emlékének felidézése, újraélése idegileg megtörte az írónőt. Már-már az volt az érzése, hogy tulajdonképpen ő a vádlott, akit el akarnak ítélni az elkövetett szörnyűségekért... Megmaradt türelme határán belesikolt a világ lelkiismeretébe: megtörtént-e valaha is a történelem folyamán, hogy egy ártatlan embert hét évig védjen egy bíróság, s annyi pénzt költsenek védelmére, mint amennyit e háborús bűnös nőre pazaroltak? Nem! De ártatlan emberek millióit ítélték el és gyilkolták meg nemegyszer törvényes eljárás és percnyi késelelem nélkül.

És ismét a „bolygó” kérdés: tudnak-e vigyázni egymásra az emberek? Hány vetülete van még életünkben e kérdésnek, a rá adható válasznak? A napilapokból, a rádióból és televízióból értesülünk arról is, hogy napjainkban 40 millió ember hal meg évente gyengéntápláltság miatt. Dél-Amerikában 60 millió gyermek éhezik. A világ más tájain pedig eldobott élelmiszerekkel vannak tele a szemétkosarak! Tudnak-e egymásra vigyázni az emberek?

Lehet még szűkebbre is vonni a kört. Eldobott öreg szülők és jólétben dözsölő gyermekek. Elhagyott gyermekek és könnyelmű, felelőtlen életet élő szülők. És mennyi családott élettárs, akik szintén nem tudtak — mert nem akartak — vigyázni egymásra.

A bemutatott kép lehangoló. Vajon az emberek valóban nem tudnak vigyázni egymásra? Mi unitáriusok, akik hiszünk az ember fejlődésében, nagyrahitottságában, nem tudjuk elfogadni ezt. Az emberek tudnak vigyázni is egymásra, ha akarnak. Ezt mondja — és erre tanít — Jézus is a könyörülő szamaritánus példázatában. Megmutatja az élet árnyoldalait is: a példázatbeli pap és lévita — bár kötelességük lett volna — nem vigyáztak az embertársra, cserbenhagyták őt. De követésre méltó példaként előnkbe állítja az eszményi ember, az igazi felebarát típusát is a könyörülő szamaritánus személyében. Ő bizonyosságot tett arról, hogy az ember igenis tud vigyázni embertársára, ha akar.

Isten egymásra bízott bennünket, hogy vigyázzunk egymásra. Az isteni számonkérés — „Hol van a testvéred?” — nemcsak az őstörténet hajnalán hangzott el. Szól ma is minden emberhez. Isten számonkéri vigyázásunkat. Vigyázzunk hát egymásra mint igaz testvérek, akiknek egy Atyjuk van, aki mindenkit egyformán szeret! Ámen.

MAGÁRÓL AD SZÁMOT AZ EMBER

Róm 14, 10; 12—13

Ember és ember között sok bántó ellentét feszül, de a legszomorúbbak közé tartoznak azok, amelyek „szeretetlen ítélgetésből“ fakadnak. Mégis gyakran megszóljuk, megítéljük egymást, kit ezért, kit azért. Van, akinek hajviseletét vagy ruháját kifogásoljuk. Mások után meg éppenséggel azért fordítjuk hátra fejünket, mert választékosan öltözködnek és nem lehet nem észrevenni vagy megjegyzést tenni rájuk. De megszóljuk mi a mellettünk elhaladó nevetgélőt is: mitől van, miért is van jókedve? Megítéljük a mellettünk élő, hogy miért nem abban az időpontban kel reggel és fekszik este, mint mi; hogy miért azt eszi, amit eszik és miért nem egyebet; hogy miért épp azzal barátkozik, akivel, és miért nem mással. S mert annyiszor megszólunk-ítélünk másokat, végül nem marad időnk — vagy egyszerűen elfelejtjük — megszólni saját magunkat.

A közösségi élet sok nehézséggel jár. Minden közösség egyénekből áll, és az emberek nem egyformák. Minden ember más. Minden ember sajátosan egyéni, külön világ, aki a maga, egyedi tulajdonságait, jellemzőit, gondolatait, érzelmeit, azok szokásait viszi be a közösségbe, ahol az más egyének tulajdonságaival, gondolataival, érzelmeivel, szokásaival találkozik. Néha vegyül, máskor ütközik.

Bár a legtöbben nemcsak tudjuk, de hangoztatjuk is, hogy nem szép, nem erkölcsös dolog megszólítani a másik embert — csak azért, mert másképpen gondolkodik, érez és él, mint mi —, mégis, a legtöbbször igen könnyedén, felelőtlen felületességgel alkotunk s mondunk elhamarkodott véleményt, nemegyszer ítéletet egymásról. Úgy tűnik, hogy mindenről ítéletet akarunk mondani, de a legtöbbször rossz a nézőpontunk. Meg akarjuk ítélni önmagunkat, de túlságosan közel esünk hozzá; meg akarjuk ítélni a többiekét, de túlságosan távol esünk tőlük (Fontenelle). Van természetünkben valami, ami a görög mitológia szerencsétlen sorsú hőisére, Nárácsra emlékeztet. Arra, aki addig nézte vonásait a víz tükreben, míg önmagában való tetszelgése olthatatlan szerelemre, beteges önimádatra lobbantotta. Ez lett a veszte. — Mi is hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy csak a mi életszemléletünk a helyes, a mi életvitelünk a jó és egyedül igaz. Oktalan önteltségünkben a magunk képmására formálnánk a világot, s a magunk elképzelése szerint alkotnánk meg az embereket is, de mivel nem tehetjük, legalább megszóljuk őket. Más szemében a szálkát is meglátva, magunkéban a gerendát is feledve lenézzük, megszóljuk, vagy kárhoztatjuk mindazt, ami más, ami eltér, különbözik a mi felfogásunktól, a mi életvitelünktől, a mi szokásainktól.

Ilyenkor látszik, hogy nem a szeretet szellemében járunk el. Ha másokat akarunk megítélni: túlságosan távol esünk tőlük, s nincs bennünk elég szeretet tárgyilagos véleményalkotáshoz. Aki szeret, az mindent megért. Aki nem szeret, az semmit és senkit sem akar megérteni.

Nem új dolog ez a nap alatt. Régi, mint az ember, és beláthatatlanul sok bajunk, kellemetlenségünk származik belőle. Ezért int óva Jézus is a szeretetlen ítélkezéstől: mit nézed a szálkát felebarátod szemében, a magad szemében pedig nem veszed észre a gerendát? Hogy mondhatod felebarátodnak: testvér, hadd vegyem ki a szemedből a szálkát!, holott tulajdon szemedben nem látod meg a gerendát. Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát és „csak aztán törődjél azzal, hogy kivedd a szálkát felebarátod szeméből“ (Lk 6, 41—42). És hozzáteszi: „Ne ítéljétek, hogy meg ne ítéljenek. El ne ítéljétek senkit, hogy titeket se ítéljenek el“ (Lk 6, 37). — Pál apostol egyenesen „menthetetlennek“ tart ezen vétünkért: „Nincs mentés számodra, bárki légy is, te ember, aki másokat megítélsz. Mikor ugyanis mást megítélsz, önmagadat kárhoztatod, hiszen ugyanazt teszed, te ítélkező. Isten ítélete igazságosan sújt azokra, akik ilyesmit tesznek. Azt hiszed talán, te ember, aki megítéled azokat; akik ilyesmit tesznek, de magad ugyanazt teszed, hogy kibújhatsz Isten ítélete alól? Vagy semmibe veszed Isten végtelen jóságát, türelmét és elnézését? ... Ő megfizet kinek-kinek tettei szerint“ (Róm 2, 1—4, 6).

Az apostol által alapított gyülekezetekben gyakoriak voltak a nézetkülönbségek s az ebből fakadó ellentétek. A vegyes összetételű gyülekezetek tagjai — gazdagok és szegények, szabadok és rabszolgák; a különböző nemzetiségű és különféle vallások követői közül kivált s kereszténnyé lett hívek gyakran megszólták,